

Am Bro Reece
Collection

181.1854.
P. 25060

HET
VIJFTIGJARIG BESTAAN

VAN HET AMSTERDAMSCHÉ GENOOTSCHAP:

Ter bevordering der Koepokinënting voor
minvermogenden

HERDACHT,

op den Eersten November 1853,

DOOR

D^r. M. W. LUBER,

VOORZITTER

EN

W. H. WARNSINCK, Bz.

MEDEDIRECTEUR

van voornoemd Genootschap.

AMSTERDAM,
J. H. SCHELTEMA.
1853.

15 M. 11.406

www.libtool.com.cn

HET

VIJFTIGJARIG BESTAAN

van het Amsterdamsche Genootschap:

TER BEVORDERING DER KOEPOKINËNTING
VOOR MINVERMOGENDEN.

HET

www.libtool.com.cn

VIJFTIGJARIG BESTAAN

VAN HET AMSTERDAMSCHÉ GENOOTSCHAP:

Ter bevordering der Koepokinënting voor
minvermogenden

HERDACHT,

op den Eersten November 1853.

DOOR

D^r. M. W. LUBER,

VOORZITTER

EN

W. H. WARNSINCK, Bz.

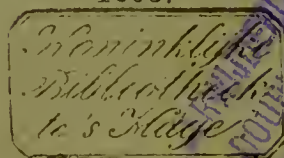
MEDEDIRECTEUR

van voornoemd Genootschap.

AMSTERDAM,

J. H. SCHELTEMA.

1853.

V O O R B E R I G T.

Onmiddelijk na de openlijke voordragt van het Verslag der lotgevallen en verrigtingen van het Amsterdamsche Genootschap ter bevordering der Koepokinënting voor Minvermogenden, ter herinnering aan zijn Vijftigjarig bestaan, op den 1sten November 1853, werd mij door mijne Mede-Directeuren het verzoek gedaan, om het voorgedragene door den druk ter kennis van het publiek te brengen. Hoe vereerend mij die uitnoodiging wezen mogt, zoude ik, om vele redenen, mij daarvan hebben verschoond, wanneer mijne liefde voor dat Genootschap mij niet gedrongen had, om, ook langs dien weg, mede te werken tot het daarstellen van een blijvend aandenken aan de geschiedenis van eene Instelling, die Amsterdam tot `sieraad en der maatschappij tot onberekenbaar voordeel verstrekt. Ik rekende mij zelfs verplicht, om geene gelegenheid te verwaarloozen, waardoor een billijk en verstandig oordeel over de waarde der Koepokken kan worden opgemaakt, en eene meer algemeene belangstelling en medewerking worden bevorderd voor de instandhouding eener Maatschappij, die met het behoud van leven en gezondheid in de naauwste betrekking staat.

Ik meende mij van deze gelegenheid te kunnen bedienen, om de namen van allen, die nog tegenwoordig hunne dienst aan het Genootschap toewijden, voor de vergetelheid te bewaren. Zij vinden hier hunne plaats naar rang van aanstelling:

Honoraire Directeuren:

Professor GERARDUS VROLIK, Mede-Oprigter,
JAN ADRIAAN KOOL,
HERMANUS JOHANNES DE ROOY.

Directeuren:

MICHAËL WILHELM LUBER,
PETRUS JOHANNES ANDREAS SEIGNETTE,
CAREL CHRISTIAAN VAN HEES,
THOMAS DAVIDS,
GERARDUS ARNOLDUS NICOLAÛS ALLEBÉ,
WILLEM DE VOS, JACOBSZ.,
WILLEM HENDRIK WARNSINCK, BERNARDUSZ.,
GERRIT HULSHOFF,
ISAAC FLORIS MUIJSKEN,
HENDRIK PHILIP BEYST.

Werkende Leden:

SAMUËL ARNOLDUS CRAMER,
CONSTANTIJN DE BORDES,
JAN JACOB DANCKERTS,
HERMANUS COSTER,
NOLLE DIRKS SIJBRANDI,
JAN WILLEM VAN DER VOORT,
ISAAC ELISA LUBER,
JOHANNES MARINUS FUCHS.

Het is mij tot een groot genoegen, dat de Heer WARNSINCK, hiertoe verzocht, de Dichtregelen, die, door hem, na het door mij gedaan Verslag, zijn uitgesproken, wel daarnevens heeft gelieven te voegen. Daarvoor betuig ik hem mijnen opregten dank.

Ik vlei mij, ook bij hen, die van mij in gevoelen mogten verschillen, een bescheiden oordeel over dezen arbeid te zullen vinden, en eindig met den wensch, dat deze bijdrage tot meerdere kennis van het Genootschap, en tot heil mijner medeburgers moge verstrekken.

M. W. LUBER.

November 1853.

Weest welkom, M. Heeren! ter Vijftigste jaarlijkse vergadering van het Amsterdamsche Genootschap: ter bevordering der Koepokinënting voor minvermogenden; zijt welkom, in het bijzonder, hooggeachte Vriend, GERARDUS VROLIK! wien wij, als Medestichter van ons Genootschap, eer en dank toebrengen. U, als spreker, te dezer plaatse en te dezer ure, te mogen begroeten, was de begeerte van mijn hart, de wensch, ongetwijfeld, van velen, die hier vergaderd zijn! en Gij zoudt voorzeker dien wensch gaarne hebben bevredigd, wanneer gezondheid en krachten uwen lust en goeden wil hadden geëvenaard; daarom hebben wij gewillig een offer gebragt aan uw verlangen, om van die taak te worden verschoond; ons verheugende, dat uwe tegenwoordigheid den luister van deze feestviering mag verhoogen.

Er zijn dagen in het leven, M. T.! welke niet stilzwijgend mogen voorbijgaan; oogenblikken, waarin de belangstelling levendig is; en omstandigheden, waaronder het spreken van ons gevorderd wordt. Mij zou het tot oneer en beschuldiging hebben verstrekt, wanneer ik, op dezen dag, vergeten kon, wat het vertrouwen van velen uwer mij, sinds jaren, geschonken heeft; veeleer bemoedigde mij uwe toegevende inschikkelijkheid, welke ik ook thans zoo zeer behoef, om, op den tegenwoordigen dag, het woord te voeren en mij van eenen pligt te kwijten, aan mijne betrekking van Voorzitter verbonden.

Wel zoude ik mij meer gelukkig rekenen, wanneer ik de gave bezat, om, door eene sierlijke Feestrede, uwe aandacht te

boeijen, en aan het vieren van dezen dag eene verhoogde waarde bij te zetten! — doch ik gevoel het maar al te wel, dat het nuttige, meer dan het aangename, de inhoud mijner rede zal uitmaken. Mogt mijn spreken slechts dienstbaar zijn, om uwe belangstelling te verhoogen voor eene Instelling, welke, naast zoo vele anderen, eene waardige plaats bekleedt in de rij der Maatschappijen, aan de wezenlijke belangen der samenleving toegewijd, ik zou uwe vereerende aandacht niet te vergeefs hebben ingeroepen.

Vergunt mij dan, Geaehte Toehoorders! om een blik te werpen op eenige belangrijke punten uit de geschiedenis van ons Genootschap! — Voor sommigen uwer zal dit slechts tot herinnering aan vroegeren tijd verstrekken; voor velen, daarentegen, weinig bekende feiten aan den dag brengen; voor allen een middel kunnen worden tot nuttige leering; en voor niemand, zoo ik hoop, onvruchtbaar blijven, om, met een dankbaar gevoel voor het verledene, lust en moed voor de toekomst te verzamelen.

Nadat, op het einde van de vorige eeuw, de onsterfelijke JENNER de Koepokinënting in zijn vaderland had bekend gemaakt, en deze, ook in ons vaderland, met gelukkig gevolg, werd ingevoerd, ja zelfs, in het begin van de tegenwoordige eeuw, vooral te Amsterdam, vele voorstanders vinden mogt, viel het niet te verwonderen, dat, bij de toenmaals nog zoo levendige en algemeen verspreide kennis van de verwoestende kinderpokken, velen hunne dankbaarheid, voor het behoedmiddel tegen eene zoo vernielende ziekte, door groote en uitstekende giften aan de geneeskundigen, trachtten te betoonen; doch tevens, dat de door de fortuin minder begunstigden zich als verstoken gevoelden, om van dit middel gebruik te maken, of althans eene zekere sehroomvalligheid verkregen, om er zich van te laten bedienen. Het strekt alzoo tot eene duurzame eer aan een zeshalftal onzer stad- en kunstgenooten, dat zij, uit gevoel van menschenliefde, zoo eenvoudig als kunsteloos uitgedrukt in een Programma, den 1 November 1803 in het licht versehonen,

aan allen die dit voorrecht moesten missen, de gelegenheid openstelden, om van de Koepokken kosteloos gebruik te kunnen maken. — Met diepen eerbied mogen steeds de namen worden genoemd van

PHOEBUS HITZERUS THEMME,
ADOLPHUS YPEIJ,
GERARDUS VROLIK,
CORNELIUS HENRICUS A ROY,
HERMANNUS HAAKMAN, en
BERNARDUS HUSSEM.

die, als met éénen geest bezield, het aanzijn aan ons Genootschap hebben geschonken; ofschoon aan den *eerstgenoemde* de naam van Oprigter werd toegekend.

Om vele redenen, zoo tot de eerste vestiging noodzakelijk, als tot de verdere uitbreiding dienstig, vonden de oprigters het geraten, om nog eenige aanzienlijke stadgenooten tot Mededirekteuren uit te noodigen; waartoe zij, destijds, bereid vonden de Heeren:

REINIER VINKELES, voor het Teekenkundige,
en voor het beheer der Financiën:

ANTHONY BACKER,
PIETER ALEXANDER VAN BOETZELAAR,
DAVID CORNELIS VAN LENNEP, en
JAN JACOB VEREUL.

De betrekking van sommigen hunner tot de toenmalige Regenten van het Engelsche Weeshuis, die, welligt door eene nadere gemeenschap met Engeland, eene bijzondere zucht en liefde voor de nieuwe uitvinding bezaten, mag aanleiding gegeven hebben, om in dat Gesticht de eerste inëntingen te verrigten, terzelfde plaatse de vergadering van Bestuurders te houden, de destijds dienende Regenten, met name

ABRAHAM JOHANNES SEVERIJN,
LOUIS HENRI VOÛTE,
QUIRIN DE FLINES, en
LIEVE PAULUS CORNELIS THIERENS.

als Mededirekteuren op te nemen en hen met het huishoudelijk bestuur te belasten. — Dit laatste viertal was aan eene jaarlijksche afwisseling onderworpen, terwijl de overigen hunne betrekking *ad vitam* bleven bekleeden. — Het was te voorzien, en de uitkomst heeft het gelukkig bevestigd, dat de werkzaamheden spoedig konden vermeerderen; en zoo hebben, al aanstonds bij de oprigting van het Genootschap, Direkteuren het noodig geoordeeld, om ook eenige jongere kunstbroeders, als werkende leden, op te nemen. — Aan den reeds bejaarden VINKELBS werd zijn zoon JOHANNES toegevoegd; en de Genesheeren

JOHANNES NICOLAAS SEIGNETTE,
 ANTHONIUS JOHANNES SWAVING,
 JOHAN WILHELM KIRCHNER, en
 WILLEM BLANK.

met de Heelmeesters

WILLEM HENDRIK SMITS,
 GEORGE DAVID BRAND, en
 JOHANNES JACOBUS HOUSSART

verklaarden zich bereid, om de kunstbewerking te verrigten, en, zoo de nood het vorderde, ook de ingeënte personen aan hunne woningen te gaan bezoeken.

Aan velen van deze grondleggers van ons gebouw is een lang leven te beurt gevallen; slechts weinigen hebben zich, na een korten tijd, van het Genootschap verwijderd; de meesten daarentegen eene getrouwe en langdurige dienst bewezen. — Denkt slechts aan eenen VAN LENNEP, die vijf en dertig jaren onze financiën beheerde; aan A ROY, HAAKMAN en SEIGNETTE, die ieder meer dan dertig jaren hunnen post getrouw hebben waargenomen; aan VAN SCHAACK, VAN HIERDEN en VERDEYEN, in lateren tijd geroepen, maar meer dan vijf en twintig jaren ijverig bij ons werkzaam, om niet van anderen te spreken, die nog tot heden toe in het leven gespaard werden; en toch werd, na de oprigting, een getal van zeven en dertig kunstgenooten achterevolgens aangesteld, en negen uit de Donateurs verkozen, om, bij het verlies van sommigen, door een' vroegtij-

digen dood, in de opene plaatsen te voorzien. — Tot in het vorige jaar bleven de Regenten van het Engelsche Weeshuis, dat Gesticht voor de Vergaderingen van het Bestuur vrijstellende, deelnemen aan onze werkzaamheden; doch toen, gedrongen, om daaraan eene zekere vroeger bestaande vergoeding te verbinden, welke thans boven het vermogen van onze middelen gelegen was, is daardoor een verband verbroken, dat, vooral in de eerste jaren van ons bestaan, groote voordeelen en genoegens heeft opgeleverd. Immers, toen, drie jaren na de oprigting, de deelneming aan de inënting zoo groot was geworden, dat de beperkte ruimte van het Weeshuis niet toeliet, om alle de voorwerpen te kunnen bevatten, werd de Engelsche Kerk op het Bagijnhof daartoe opengesteld, en, bij de uitnemend goede geschiktheid van dat lokaal, viel het zeer te bejammeren, dat Kerkmeesters, na herhaalde ongeregeldheden van de zijde der minvermogenden, genoodzaakt werden, om die vergunning in te trekken. — Op het einde des jaars 1820 werd, door het Stadsbestuur, in deze onze behoefte, door het tegenwoordige lokaal, op den O. Z. Voorburgwal, voorzien; en hoe ongeschikt het ook zijn moge, om, althans in sommige tijden van het jaar, het groot getal menschen en kinderen te kunnen bevatten, zoo is het ons nimmer mogen gelukken, om een beter en meer doelmatig te verkrijgen. Velen weten het, hoe onvolkomen de dienst geweest is, toen ons, gedurende eenige maanden, behalve het gewone lokaal, het gebruik van de naastbij gelegen vleeschhal werd toegestaan; en toch zal de herinnering aan een kortstondig verblijf op de Waag der Nieuwemarkt, of aan een ander, op de Westermarkt, aan weinigen uwer bekend, ons moeten bevredigen met het tegenwoordige, waarvan wij op de best mogelijke wijze trachten gebruik te maken; terwijl onze Mededirecteur WARNSINCK ons, in zijne woning, de gelegenheid tot het houden onzer vergaderingen bereidwillig heeft vergund.

Het was te vreezen, dat, bij den aanvang, de deelneming aan het nieuwe middel gering, of althans niet genoegzaam zijn zou, om aan de heilzame oogmerken van het Genootschap te kunnen beantwoorden; gelukkig was daarom het denkbeeld, om, al spoedig, eenigen onder de aanzienlijken en welwillenden hier

ter Stede, als contribuërende leden, uit te noodigen; waartoe eene jaarlijksche bijdrage van $\text{ƒ } 7$ werd vastgesteld. — Moest dit middel, eensdeels, dienen tot het vormen van een fonds, om de noodzakelijke uitgaven te kunnen bestrijden; het hoofddoel was echter daarin gelegen, om hen, die, door aanzien of vermogen, op de minbegunstigden eenigen invloed kunnen uitoefenen, op te wekken, om daarvan gebruik te maken, en, door het uitreiken van toegangsbewijzen aan de minvermogenden, den weg tot het Genootschap aan te wijzen. Eerst ontbrak het niet aan die deelneming; want in den jare 1808 was het getal contribuërende leden 152 — doch twintig jaren later tot op 28 verminderd. Doch, hoe welmeenend en goed gezind velen mogten gevonden worden, zoo rustte toch eene verpligting op de geneeskundigen, om hunne medeburgers, door een gepast onder-richt, met een voorbehoedmiddel bekend te maken, dat, *nieuw en weinig* beproefd, welligt, uit dien hoofde, mindere belangstelling zou opwekken. Direeteuren bedienden zich daartoe van de jaarlijksche vergadering, waarbij ook de contribuërende leden genoodigd werden. — Bij de eerste, ten jare 1804, sprak de Oprigter THEMME: over het rampzalige der kinderziekte, de gevolgen van de inënting der natuurlijke pokken en de voortreffelijkheid der Koepokinënting. Bij het einde des tweeden jaars de Heer A ROIJ: over de voorbehoedmiddelen tegen de kinderziekte; — in 1806 de Hoogleeraar, G. VROLIK: over het veilige, dat er in de Koepokinënting, ook voor het volgende leven, gelegen is en haren voordeeligen invloed op de sterfte. Twee jaren later bezong de Heer HAAKMAN den lof der Koepokken. Deze stukken, in druk uitgegeven, hebben, in den eersten tijd, zeer veel toegebracht, om de kennis van — en de ingenomenheid met de Koepokken aanmerkelijk op te wekken en te vermeerderen.

De ongelukkige toestand van ons vaderland, in de daarop volgende jaren, een algemeene onlust en verslagenheid waren de oorzaken, dat die jaarlijksche vergaderingen daarna niet in het openbaar werden gehouden; en toen men zich vleijen mogt, dat, bij het vieren van het Vijf en twintig jarig bestaan van het Genootschap, de belangstelling zou blijken van velen, die tot die feestviering werden nitgenoodigd, was de teleurstelling

te groot, om zich verder aan het houden van openbare vergaderingen te wagen. De herinnering aan de lotgevallen van het Genootschap en een hartelijke feestzang, door den Heer HAAKMAN, bij die gelegenheid gehouden, werden door niet velen gehoord; maar worden, door sommigen onzer, nog tot op heden, in dankbaar aandenken bewaard.

Verblijvend was het, dat de belangstelling in de nieuwe ontdekking dan ook, in andere opzigten, niet achterwege bleef; maar veeleer levendig was bij hen, die zich de belangen der maatschappij ernstig aantrokken. — Reeds in Januarij van het jaar 1804 gaven Kommissarissen van de Kweekschool voor de Zeevaart hun verlangen te kennen, dat de kweekelingen, aan hunne zorgen toevertrouwd, bij het Genootschap mogten worden ingeënt. — Zes maanden later werd hetzelfde verzoek, ten aanzien der Aalmoezeniers weeskinderen, van de Wethouders ontvangen, met beleefde uitnoodiging tevens, om daarvoor bijzondere registers aan te leggen. — In den jare 1806 besloten de Curatoren van de Stads-armen-scholen om geene ongevaccineerde kinderen tot het onderwijs toe te laten. — Koning LODEWIJK NAPOLEON bepaalde, bij besluit van 25 November 1808, dat alle, van 's Lands wege, gealimenteerden tot het gebruik maken van de vaccine zouden worden genoodzaakt; Hij verzoekt daarenboven alle particuliere Armen-instellingen, om Zijne goede bedoeling te helpen ondersteunen, en loofde premien uit voor het grootste aantal vaccinatiën. Op den 6 Maart 1812 werd, door den Maire der Hoofdstad, onze hulp ingeroepen, om alle kinderen der Huiszittende-armen ter inënting toe te laten, en daartoe zelfs een lokaal van Stadswege aangeboden: — en, hoezeer de noodzakelijkheid voor een ruimer verblijf destijds niet bestond, en deze beleefdheid daarom geweigerd werd, heeft het Genootschap niet geëarzeld, om de groote werkzaamheid daaraan verbonden te aanvaarden en, tot op heden, te blijven voortzetten.

Het kon nu niet uitblijven, dat de betrekking van de werkende leden al spoedig moeilijker werd, en, door vele bezoeken aan huis, de arbeid in omvang moest toenemen; — Direkteuren rekenden zich verplicht, om dit laatste gedeelte minder be-

zwaarlijk te maken door eene aanbieding van geldelijke remuneratie voor elk armenbezoek; doch deze belooning werd edelmoedig afgewezen. Zij stelden er echter eene eer in, om van hunne dankbaarheid te doen blijken, door, in October 1805 en later in Julij 1809, een geschenk in zilver, met gepaste inscriptiën voorzien, aan ieder der werkende leden te schenken.

De goede uitkomst, die, ten jare 1816, het cijfer der gevaccineerden tot op bijna 2400 had zien klimmen, eene vermeerdering, meerendeels door de toelating van de Huiszittende armen te weeg gebracht, aan welke, door Regenten, eene extra brooduitdeeling, tot aanmoediging, werd verleend, veroorzaakte tevens, dat het houden van de registers met bezwaren vermeerderd, en uitgaven gevorderd werden, welke uit onze inkomsten niet konden bestreden worden. Het groot belang, dat de Regering dezer Stad in het vaccineren dier Armen had gesteld, en de bereidvaardigheid van onze zijde, om aan haar verlangen te voldoen, gaf ons de vrijmoedigheid, om, ten dien jare, eene jaarlijksehe subsidie van f 800, uit de Stads kas, te verzoeken. Er moeten toen overwegende redenen, voor het verwijl van een toestemmend antwoord, hebben bestaan; daar het overigens niet ontbrak aan bewijzen van vertrouwen en aechting voor het Genootschap, ook nu op nieuw gebleken uit het antwoord van den Heer Burgemeester; terwijl de voordragt van ons verzoek aan den Raad wordt medegedeeld. Op het einde des volgenden jaars is, voor dat loopende tijdvak, eene som van f 600 ontvangen, met de belofte tevens van verdere ondersteuning, zoo daartoe de behoefte mogt bestaan; gelijk dan ook daarna meermalen eene gift van f 500 werd verstrekt, en eindelijk in 1845 eene Jaarlijksehe Subsidie van f 1000 bepaald, welke tot op heden uit de Stads kas wordt genoten.

Bij de meermalen betoonde genegenheid voor onze Instelling, mogt het wel voor haar eene belangrijke grievende worden genoemd, toen de Stads Regering, na de epidemie van kinderziekte ten jare 1822, heeft kunnen besluiten, om, zonder raad bij hare plaatselijke Geneeskundige Commissie in te winnen, of in eenig overleg met ons Bestuur te treden, twaalf Heelmeesters, als Stads Vaccinatoren, aan te stellen en hen met vijftig

www.libtool.com.cn
 eenten, voor elke gratis verrigte vaccinatie, te beloonen. Wat hiervan voor nadeel te wachten stond, deels door den omslagtigen arbeid, met het houden van registers verbonden; deels afhankelijk van de onvrije tijdsbeschikking van kunstoeffenaars, geheel van eenige medehulp verstoken, werd door de ondervinding bevestigd, en de gevolgen er van bij het Genootschap ondervonden.

De liefde voor de goede zaak gebod dan ook, om er geen lijdelijk aanschouwer van te blijven; en, ziende, dat er nu jaarlijks ongeveer de helft minder, dan te voren, bij het Genootschap werd gevaeeineerd, moest er, ten aanzien van de overigen, eene gepaste zorg ontstaan. Een ernstig verzoek, werd, op het einde van 1829, bij Burgemeester en Wethouderen ingediend, om aan de Stads Vaccinatoren een eervol ontslag te verleen en de zaak der Vaecine voor behoeftigen, even als vroeger, alléén aan het Genootschap over te laten.

Bij gemis van eenig antwoord op dit verzoek, besloot de plaatselijke Geneeskundige Commissie, in Maart 1831, zich de zaak mede aan te trekken; de gronden, door Direeteuren aangevoerd, als waar te bevestigen en op het gevraagde ontslag aan te dringen; doch eerst in het jaar 1834 werden de premiën van de Stads Vaccinatoren, met de extra bedeeing van brooden door het Huiszittenhuis, ingetrokken, en het Genootschap verzoekt, om zich op nieuw met het geheele werk der Vaccinatie te willen belasten; waaraan gereedelijk werd voldaan. Al aanstonds, en voorts tot op het einde van 1844, werd nu wederom het jaarlijksch getal Vaeeinatiën bij het Genootschap schier verdubbeld. Door de belanghebbenden nu, van tijd tot tijd, aanzoek krijgende, om de bewijzen der Koepokinënting, door de Stads Vaeeinatoren verrigt, te mogen ontvangen, werden, in Junij 1836, de registers, daarvan gehouden, bij de Regering aangevraagd, doch eerst in Januarij van 1838 ingezonden. Nu bleek het ten volle, dat al die stukken, met uitzondering van twee, door de H. H. VAN HIERDEN en HOLSWAARD gehouden, van orde en registers ontbloot, tot geen gebruik konden dienen. Na alvorens, van de Plaatselijke Commissie, een berigt te hebben gekregen, dat zij in de onmogelijkheid verkeerde, om aan het Genootschap betere besehiden te leveren, vond men zich

genoodzaakt, om deze stukken, ongebruikt en voor het oogmerk ongeschikt, aan den Heer Burgemeester, op eene beleefde wijze, terug te zenden.

Het kleiner getal van Vaccinatiën in 1845, bij dat des vorigen jaars en bij de laatst voorgaande jaren vergeleken, heeft welligt bij Burgemeester en Wethouders de gedaachte opgewekt, om, in Februarij 1846, het Genootschap uit te noodigen, tot het uitreiken van 50 eents, voor elke *wel*gelukte Vaccinatie. Daarbij werd de meening geopenbaard, om dit geld *niet* als eene belooning, of bij wijze van premie aan te bieden; maar het te noemen eene schadeloosstelling voor het verlies aan tijd, noodwendig voor de behoeftigen, met het aanbieden hunner kinderen ter Vaccinatie, verbonden. Direeteuren verheugden zich zeer over dit voorstel; doch meenden, dat hetzelfde tijdverlies ook *dán* zou worden geleden, wanneer de Koepokken *geen* gewenseht gevolg mogten opleveren; en gaven, na een bevestigend oordeel over hunne meening, van de Plaatselijke Commissie, te hebben ontvangen, aan de Regering te kennen: dat de voorgestelde tegemoetkoming alzoó aan allen moest worden uitgereikt, die hunne kinderen ter inënting zouden voorstellen. Het baarde geene geringe verwondering, dat dit voorstel van het dagelijksch Bestuur, in den Raad, bij besluit van 4 November 1846, werd verworpen; juist op een oogenblik, toen het getal der Vaccinatiën, in dat jaar, tot op 1467 was komen te dalen.

Niet ontmoedigd echter, maar veeleer opgewekt door de gedaachte, dat geene poging tot heil der maatschappij mogt worden verwaarloosd; ja, gesteund door een beginsel van een deel der Regering zelve uitgegaan en aan de hand gegeven, werd door Direeteuren, in April 1847, besloten, en aan de gemeente, bij openbare aankondiging, bekend gemaakt, dat zij voornemens waren, om, door eene zoo even genoemde schadeloosstelling, hunne minvermogende Stadgenooten tot eene grootere deelneming aan de Koepokinënting op te wekken. Groot voorzeker was onze voldoening, toen in datzelfde jaar het eijfer reeds met 800 vermeerderd werd, en, op het einde van 1851, tot ruim 3500, in één jaar, mogt opklimmen.

Reeds bij het eerste welgelukken van dezen maatregel had men zich voorgesteld, dat de Raad op zijn vroeger besluit zou terug komen, of althans, na het bekomen van eene gevraagde rekening over den jare 1847, eene vermeerderde subsidie zou hebben toegestaan; maar te vergeefs bleven onze pogingen, om tot eene verbetering onzer financiën, van Stadswege, te geraken. Het viel intusschen moeilijk om een middel te laten varen, waardoor, in de laatste jaren, het getal der Vaccinatiën zoo aanmerkelijk was toegenomen; en men zou zich niet hebben kunnen te vreden stellen, wanneer, langs eenen anderen weg, geen nieuw middel ware beproefd geworden. Moest ik reeds gewag maken van de aanzienlijke vermindering onzer contribuerende leden — wij hadden de overtuiging, dat deze meerendeels aan het afsterven van velen hunner was toe te schrijven, en de geest van weldadigheid nog altijd onze Stadgenooten bleef bezielen; doch dat het telkens vermeerderen van gevraagde offers voor weldadige Instellingen sommigen kon terughouden, om de vrij hooge contributie van ons Genootschap te voldoen. Op den 2 November 1849, werd daarom eene missive aan velen van Amstels Ingezetenen gezonden; hen uitnoodigende, om, voor $\text{ƒ} 3$'s jaars, het lidmaatschap te aanvaarden; doch tevens aan de vroegere contribuanten het verzoek te kennen gevende, om hunne donatie niet te verminderen. Was het hoogstverblijdend, dat het laatste niet te vergeefs mogt geschieden, niet gering was daarentegen de teleurstelling, toen, van 2800 genoodigden, niet meer dan 118 een toestemmend antwoord gaven!

Hoe ook bezwaard, om thans, met niet toereikende middelen, op den ingeslagen weg voort te gaan, zoo werd onze moed al spoedig opgewekt, toen een van de Directeuren edelmoedig aanbod, om de rekening van het volgende jaar te willen vereffenen; gelijk zijne milde gift dan ook in het nadeelig saldo van 1850 heeft voorzien.

De openbare aankondiging van Burgemeester en Wethouders, in Mei 1851, dat de kinderziekte in de Hoofdstad bestond en velen ten grave sleepte, gepaard aan eene opwekking, om toch niet nalatig te blijven in het doen vaccineeren der kinderen,

scheen gebiedend te vorderen, om, onbekommerd over de gevolgen, met het uitreiken van premiën bij het Genootschap voort te gaan. Maar wie zal er zich over verwonderen, dat, op het einde van dat jaar, een nieuw nadeelig saldo te bestrijden viel? meerdere verwondering mag het verdienen, dat ook nu het verzoek aan het dagelijks Bestuur, om, bij den Raad, de vereffening daarvan te verkrijgen, werd van de hand gewezen, en aan eene poging van Directeuren, bij laatstgenoemd Collegie, ten zelfden einde, gedaan, geen gunstiger gevolg mogt te beurt vallen. Deze herhaalde weigeringen waren steeds gegrond op de meening: dat de Raad op een besluit van den 4 November 1846 niet mogt terug komen; zijnde toen bij Hem beslist, dat het uitreiken van premie geene goedkeuring verdiende.

Met eerbied voor het gevoelen van andersdenkenden, werd, in December des vorigen jaars, bij den Raad eene verhooging der jaarlijksche subsidie van f 300 gevraagd; doch ook dit verzoek, in April dezes jaars, geweigerd; waardoor tevens werd beslist, dat het Genootschap eenen maatregel moest opgeven, waarvan de burgerij zoo vele voordeelen verkregen had.

In Mei dezes jaars is dan, niet zonder gevoel van een innig leedwezen, ter kennis van het publiek gebracht, dat Directeuren zich genoodzaakt vonden, om, met het einde van Junij de gewone schadeloosstelling terug te houden, hoewel de gelegenheid der Vaecinatie zou blijven bestaan, en allen tot hare aanwending, op het ernstigste, werden aangemaand en opgewekt. Het treurige gevolg hiervan wordt nu reeds, in vier maanden tijds, met een verminderd getal van 611, bevestigd. Doch niet alleen dit kleiner cijfer wekt onze regtmatige bekommering voor de toekomst op; veel meer wordt zij, door de ondervinding, verhoogd, dat, in de laatste weken, de kinderen tot eene geregelde beschouwing niet worden voorgesteld, en het beloop der Koepokken even min kan worden waargenomen, als de afloop, in de registers, behoorlijk aangeteekend.

Dankbare erkenning van de eene, maar ook bescheidenheid en openhartigheid van de andere zijde, vorderden van ons eene kennisgeving aan hen te doen, die, in November 1849, zoo

www.libtool.com
 bereidvaardig, aan onze uitnodiging hadden voldaan, om, door hunne bijdragen, eene nieuwe poging tot uitbreiding der Vaeine te bevorderen; waaruit blijken mogt, dat men de toenmaals gevraagde penningen niet meer tot het bedoelde einde kon invorderen; maar waarin tevens het verzoek werd gedaan, om, zoowel tot het verbeteren van den nadeeligen staat onzer kas, als tot het bevorderen van den bloei des Genootschaps, voortaan hunne bijdrage niet terug te houden. — Eere zij hierbij gebragt aan velen onzer Stadgenooten, die onze verwachting niet hebben te leur gesteld!

Gaan wij eene schrede terug in onze geschiedenis, dan mogen wij niet verzwijgen, dat de verdienste van ons Genootschap, bij het hooge Landsbestuur, meermalen werd erkend.

Bij de groote zorgen van den Keizer NAPOLEON, voor de zaak der Koepokken, werd ook onze Instelling niet vergeten, en zij, op den 18 Mei 1813, bij een sehrijven van den toenmaligen Prefeet van het Departement van de Zuiderzee, met den naam vereerd van *Comité Departemental de Vaccine*. Vele jaren later heeft Koning WILLEM de Eerste, niet minder ijverig Voorstander van de Vaeine, bij besluit van 9 Nov. 1836, eene gouden medaille toegekend aan hen, die zich, twee jaren vroeger, ten aanzien der Koepokinënting, bijzonder verdienstelijk hadden gemaakt. Deze medaille werd, uit naam des Konings, op eene zeer vereerende wijze, door den Burgemeester der Hoofdstad, aan eene commissie uit het Genootschap ter hand gesteld.

Verder ontbreekt het ons niet aan de zekerheid, dat de plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toevoorzigt, telken jare, in haar rapport gunstig berigt van den werkring des Genootschaps heeft gegeven; dat daarvan door de Provinciale Commissie gebruik is gemaakt in haar verslag aan den Minister van Binnenlandsehe Zaken, en de hooge Regering van het nut onzer Instelling niet onkundig is gebleven.

En vraagt gij nu, M. H.! of, na vijftig jaren tijds, ondanks vele teleurstellingen, ons Genootschap zijn doel heeft bereikt? ik wijs u dan, vooreerst, op het eijfer van 2297, sedert 1 November 1852 tot op heden, en verder op dat van 80,617, in de eerste halve eeuw van ons bestaan, met de Koepokken in-

geënt. Doch, hiermede is die vraag niet genoegzaam beantwoord:

Was het voornamc doel onzer Instelling dáárin gelegen, dat de Koepokken wijd en zijd zouden worden verspreid, en niemand van haren weldadigen invloed mogt verstoken blijven; men wist tevens, dat de kennis van de eehte Koepokken — van het onderscheid tussehen haar en de valsche — en het aanwenden van doelmatige middelen, om alléén de eersten voort te planten, en de laatsten te verhoeden, geene geringe zorg seheen te vorderen. Dit toeh moest men aannemen: dat alléén de ware Koepokken een beveiligend vermogen kunnen bezitten; en, als had men de gebeurtenissen van lateren tijd voorzien, dat er naauwkeurige registers moesten gehouden worden, om, ook in de toekomst, over het beloop van de Koepokken uit vroegeren tijd, te kunnen oordeelen en beslissen. Met het houden van die aantekeningen werd, in den eersten tijd, de Heer HOUSSART, als werkend lid en tweede Secretaris, belast; van welke taak hij zich, gedurende eene reeks van jaren, met de meeste vlijt, heeft gekweten, tot dat eene gekrenkte gezondheid hem daarvan terug hield en de toenemende arbeid het raadzaam maakte, om eenen bezoldigden ambtenaar met dit werk te belasten; eene instelling, welke tot heden toe in stand is gehouden, tot groot nut voorzeker voor het bewaren van regel en orde; maar tot groot bezwaar tevens voor de kas van het Genootschap.

Waren de naaste betrekkingen der kinderen verplicht, om ze, na de inënting, twee malen 's weeks, ter beschouwing voor te stellen, om over den gang en afloop der Koepokken te kunnen oordeelen; evenzeer moest één van de Directeuren, bij elke zitting, tegenwoordig zijn, om dit feit te beslissen; te zorgen, dat de aantekeningen geregeld gehouden werden; goede voorwerpen, tot het afnemen van stof, te kiezen; en eindelijk, om te bepalen, of de aangeboden voorwerpen voor de inënting geschikt waren; — voor welk laatste gedeelte eerst drie, later twee werkende leden, bij elke zitting, hunne hulp verleenden. — Gedurende een zestal jaren, van 1838 tot 1844, werden de inëntingen maar éénmaal 's weeks bewerkstelligd; doch toen men

zich somwijlen van genoegzame stof ter inënting verstoken vond, was dit reden genoeg om tot de vorige orde terug te keeren.

Zoo men onze wetten nagaat, reeds in 1805 vastgesteld en, gedurende 34 jaren, in gebruik gehouden; of het oog vestigt op de wijzingen in 1839 daarin gemaakt, en, meerendeels, alleen veroorzaakt door de uitbreiding van onze werkzaamheid, dan zal het eenvoudige van haren inhoud, en het gemis van dwangmiddelen, het bewijs opleveren, hoe, gedurende Vijftig jaren, het beginsel van mensehenliefde alleen genoegzaam is geweest, om ons allen krachtig te vereenigen, elkander te ondersteunen, en voor elkander den arbeid op te vatten; ja, terwijl de maatschappelijke betrekking van ieder in het bijzonder, zoo vaak, eene vrije tijdsbeschikking in den weg staat, mag het wel voor eene schoone lofspraak gelden, dat de loop onzer zaken immer haren geregelden gang heeft blijven behouden.

Van de goede meening, over de zorg aan het behouden van de echte Koepokken besteed, ontbrak het ons niet aan bewijzen; want al zeer spoedig, na de eerste vestiging van het Genootschap, werd, door een Heelmeester op Texel, en, iets later, door een ander, in Z. Holland, om koepokstof gevraagd; — niet alleen, dat men aan dit verzoek voldeed; maar er werd tevens besloten, om ook langs dien weg de Koepokinënting te bevorderen. In de eerste jaren geschiedde het geven van stof tegen eene geringe geldelijke vergoeding; doch daarna, en wel uithoofde van de mingunstige omstandigheid, waarin vele heelmeesters op het platte land verkeerden, werd er afstand gedaan van dit voordeel, en aan een ieder, die het verlangde, stof ter inënting afgestaan.

Van deze beschikking heeft niet het minst gebruik gemaakt de Provinciale Geneeskundige Commissie te Amsterdam gevestigd, waardoor zij, niet alleen ten allen tijde in de behoefte van de kunstgenooten, onder *haar* ressort, heeft kunnen voorzien; maar ook, zoo er in andere Provincieën des Rijks geene Koepokken gevonden werden, of bij de geneeskundige militaire dienst daaraan behoefte bestond, telkens in staat is geweest, om daarin te helpen voorzien.

Wij vinden zelfs, dat, in de eerste maand van het jaar 1804, twee personen, uit het dorp Alphen, door tusschenkomst van den Heer THEMSEN, de Koepokinënting kwamen verzoeken; waaraan gereedelijk werd voldaan. Later, in dat zelfde jaar, werd een schrijven ontvangen van den Secretaris van het Genees- en Heelkundig Genootschap tot bevordering der gezondheid te Alkmaar, het berigt behelzende: dat, uit de Koepokken, welke aldaar, tot dien tijd toe, een geregeld beloop hadden gehouden, thans valsche pokken waren ontstaan, waaraan men geen vertrouwen kon geven. Men bevond zich wel buiten staat, om, volgens het verzoek, de oorzaak van dit verschijnsel op te helderen of te verklaren; maar in plaats daarvan werd er terstond goede stof derwaarts gezonden, waardoor op nieuw de echte Koepokken ter dezer plaatse werden voortgeplant.

Een merkwaardig berigt, uit St. Martensdijk in Zeeland, omstreeks dien tijd, ingekomen, scheen de bijzondere aandacht te verdienen: — de Heelmeester WAS had de kinderziekte op de uijers van koeijen overgebracht; daarvan goede Koepokken verkregen, en er vele gelukkige inëntingen mede volbragt. Hem ontbrak desniettemin een genoegzame voorraad van stof, om aan het verlangen van den Landdrost DE JONG VAN ELLEMEET te kunnen voldoen, die, van de destijds goede gezindheid van Zeelands bewoners, zoo spoedig mogelijk gebruik wilde maken. — Eene ruime hoeveelheid van stof werd tot dit doel verzonden.

Vele jaren later, in het jaar 1839, kwam de gedachte bij ons Medelid den Heer KOOL op, om ook deze proef bij het Genootschap in het werk te stellen. Met de noodige zorg en omzigtigheid werd daartoe tweemaal, met een tusschentijd van vijf maanden, overgegaan; doch het mogt ons niet gelukken, om tot een gunstig resultaat te komen; daar bij de, met kinderpokken, ingeënte koeijen slechts ligte sporen van de inënting te voorschijn kwamen, en de proef, met het verschijnen van kleine onregelmatige puistjes op de uijers, haar einde nam.

Al zeer vroeg waren er, intusseken, proeven genomen met het terugbrengen van de Koepokken op melkbeesten, waardoor wel goede pokken verkregen werden, doch die boven de gewone geene voorkeur schenen te verdienen. — Later, in den

herfst van 1812, gaf de Prefect DE CELLES zijn verlangen te kennen, dat men zich van den rijken Hollandsehen veestapel mogt bedienen, om de Koepokken te vernieuwen, waardoor, naar zijn inzien, het behoedmiddel een nieuw vermogen zou verkrijgen en krachtiger werken. Directeuren, geen grond vindende, om aan het vermogen ter voorbehoeding van de, in gebruik zijnde, Koepokken te twifelen, noeh ook het gevoelen deelende, dat de stof, van het eene mensehelijke individu op het andere overgebracht, daardoor in waarde zou afnemen, gaven van deze hunne gevoelens eene beleefde mededeeling; en werd de verlangde proef alzoo niet genomen.

Men wilde echter anderen gaarne ten dienste staan in het nemen van zoodanige proeven, en, in den jare 1841, van het Amsterdamsehe Genootsehap ter bevordering der Genees- en Heelkunde een verzoek ontvangende, om de stof van gezonde kinderen, bij het Genootsehap gevaccineerd, op koeijen te mogen overbrengen, werd daaraan terstond gevolg gegeven. Toen intuschen, drie jaren later, de stof, bij opvolgende inëntingen, uit die proefnemingen verkregen, en, naar het oordeel van genoemd Genootschap, krachtiger bevonden, aan Directeuren ten gebruike werd aangeboden, werd dit aanbod beleefdelyk geweigerd; wederom op grond, dat men geene reden had, om aan het krachtadig vermogen der lympe te twifelen, welke nog steeds, met het gelukkigst gevolg, gebezigd werd.

In den aanvang van het jaar 1847 werd de Provinciale Geneeskundige Commissie van N. Holland, te Amsterdam, door den Minister van Binnenlandsehe Zaken, verzocht, om proeven te nemen met koepokstof, uit Lassow in Pommeren ontvangen; zijnde afkomstig van Idiopathische Koepokken, in de twaalfde generatie. Deze Commissie zelve buiten de gelegenheid zijnde, om aan dat verzoek gevolg te geven, noodigde daartoe Directeuren uit, en vond hen bereid, om zich met dien taak te willen belasten.

Drie uitvoerige rapporten van de HH. VROLIK, DE ROOY en VAN HEES, te dezer zake geecommitteerd, hebben ons geleerd: dat de nieuwe stof hare eerste inwerking sterker en spoediger te kennen geeft; de voortgebrachte pokken grooter dan gewoon-

lijk gevonden worden, doch geene meerdere algemeene reactie te weeg brengen; dat zij, van den een op den ander overgeplant, in de 34^e generatie, geen verschil meer van de gewone Koepokken opleveren, en niets ten voordeele schijnen te bezitten; maar, bij de eerste voorwerpen, even snel, welligt iets spoediger, haren loop schijnen te volbrengen. Op dit laatste punt bestaat er eenig verschil tusschen deze waarnemingen en die van FIARD, die, als resultaat van zijne proefnemingen, tusschen het jaar 1836 en 1844 genomen, opgeeft: dat de Koepokken, uit de vernieuwde stof, een langzamer beloop plegen te houden.

Het beginsel, waaruit het Genootschap werkzaam is, maakte verder elke poging, welke tot hetzelfde doel leidt, in de oogen van het Bestuur belangrijk; en ondersteuning of medewerking, waar zij mogten gevraagd worden, werd altijd gewillig verleend. Hiervan strekt ten bewijze eene schriftelijke betuiging van goedkeuring aan het Algemeen Ziekenfonds, alhier gevestigd, toen de HH. Bestuurders, in den jare 1850, hun voornemen bekend maakten, om, niet alleen voor de leden van dat Fonds, maar ook wijders voor allen, die het mogten verlangen, de gelegenheid open te stellen, om, even als bij het Genootschap, kosteloos gevaccineerd te worden. — En, inderdaad, twintig jaren vroeger had het Genootschap reeds getoond, hoeveel prijs het stelde op eene meerdere uitbreiding der Vaccine, al waren er ook vermeerderde werkzaamheden mede verbonden; zoo zelfs, dat het een groot leedwezen opwekte, toen een voorstel van de Plaatselijke Geneeskundige Commissie, in Maart 1831, daartoe aan Burgemeester en Wethouders gedaan, zonder eenig gevolg is gebleven.

Ondanks deze begeerte, om, tot de uitbreiding der Koepokinënting, alle pogingen in het werk te stellen, meende men toch, dat er bestendig een waakzaam toezigt gevorderd werd, om alléén de *echte* Koepokken voort te planten, en dat alles behoorde te worden in acht genomen, om hare verbastering te verhoeden; daar men van de valsche, of zelfs van de onregelmatig verloopende, Koepokken geheel geene, of althans geene

duurzame voorbehoeding mogt verwachten. Dat deze verbasering wel het meest dan zoude ontstaan, wanneer men ziekelijke kinderen vaeineerde, werd als beginsel aangenomen; en mogt men ook al vermijden, om uit zoodanige voorwerpen stof ter verdere vaceinatie te gebruiken, zoo bleef toeh de vrees bestaan, dat de minder welgelukte vaeinatie bij ziekelijke voorwerpen, de zoodanige *niet* tegen de kinderziekte zoude beveiligen. Al de gronden, welke voor dit gevoelen pleiten, zijn uitvoerig uiteengezet in een rapport, op den 21 Junij 1837, onder medewerking van den Hoogl. G. VROLIK, als adviseur, door de HH. VAN HEES, DE ROOY en den spreker uitgebragt, en, op het laatst van dat jaar, in druk openbaar gemaakt. — Gelijk wel te verwachten stond, waren sommige geneesheeren, waaronder vooral eenige Stadsdoctoren, van oordeel, dat men dit beginsel, tijdens epidemiën van kinderziekte, niet te sterk mogt aankleven; hetgeen tot eene nadere overweging der zaak aanleiding gaf; waarbij eene afwijking van den regel in zoo verre werd toegestaan, dat men kinderen met ligten huiduitslag of andere minder bedenkelijke ziekten tot de inënting zoude toelaten, doch, alléén onder beding, van later op nieuw te worden gevaecineerd, wanneer de Koepokken geen geregeld beloop mogten houden; terwijl voorts geheel ongeschikte voorwerpen, tot na hunne genezing, moesten worden afgewezen. — Om aan deze zaak de meeste zorg te besteden, zijn, van dien tijd af, drie van de Directeuren beurtelings belast geworden, om, door een naauwkeurig onderzoek, te beslissen, welke voorwerpen ter inënting volkomen geschikt konden worden geoordeeld; welke, daarentegen, door eene minder goede gezondheid, niet tot het afnemen van stof mogten worden gebruikt.

In het gedrukt rapport is, met niet mindere zorg, het punt der *Revaccinatie* behandeld, waarvoor zieh, reeds toen ter tijd, zeer vele begunstigers opdeden, al is het getal van die voorstanders, vooral in ons vaderland, daarna vermeerderd. Even gewigtig, immers, als de beantwoording der vraag wordt gerekend: *of men, zonder onderscheid, alle voorwerpen, zoowel gezonde als zieke, zou mogen vaeineren?* was eene tweede: *of de Koepokken een duurzaam vermogen van voorbehoeding behou-*

den, dan wel, of zij, na verloop van tijd, eene herhaling behoeven? Gelijk elders, zoo bestond ook bij ons, in beide opzigten, maar toeh meer op het stuk der *Revaccinatie* verschil van meening. Doeh, bij eenen gemeenschappelijken arbeid, mogten bijzondere begrippen wel worden geëerbiedigd; maar, wanneer het Genootschap, als zoodanig, zou blijven bestaan, dan was het noodig, om een bepaald beginsel van handelen voor allen vast te stellen; opdat niet een ieder, naar eigene wijze van zien, de gemeenschappelijke zaak konde wijzigen en uitvoeren. — Werd nu de *Revaccinatie*, in het algemeen, als onnoodig verworpen, en op hare mogelijke nadeelen het oog gevestigd, zij werd, onder zekere omstandigheden, ook bij het Genootschap, toegestaan. De ondervinding had toeh geleerd, dat het niet altijd mogelijk is, om zich geheel naar vastgestelde bepalingen te kunnen gedragen; omdat het moeilijk viel, of zelfs voor ongeoorloofd gerekend werd, om aan die kinderen de inënting te ontzeggen, waarvan de naastbestaanden geene bewijzen van vroegere welgelukte vaeëinatie konden vertoonen. En zoo werden er velen, in vroegeren leeftijd, immers meest altijd onder het veertiende jaar, maar ook anderen, van meer gevorderde jaren, ingeënt, waarvan, uit de registers, bleek, dat de Koepokken niet geheel geregeld waren verlopen, of door beleediging in haren loop gestoord. — Meestentijds werd die inënting vruchteloos gedaan; zij bepaalde zich veelal tot eene onmerkbaare plaatselijke aandoening, of bragt geheel valsche Koepokken voort. — Bij bijzondere vergunning, en op dringend verlangen, werd, in den jare 1851, aan twee personen de *Revaccinatie* bewerkt; bij beiden kwamen er regelmatige Koepokken te voorschijn, hoezeer de ééne in 1837, de andere in 1838, blijkens onze registers, met goeden uitslag, bij het Genootschap waren gevaeëineerd. De eerste vaeëinatie was bij de beide zusters, in de eerste levensmaanden, verrigt.

Het, door den tijd, langzaam verzwakken, of eindelijk geheel vernietigen van het beveiligend vermogen der Koepokken, vond al vroeg bij ons tegenspraak, door het verschijnen van de kinderziekte, na welgelukte Vaeëine, reeds in den jare 1805;

alhoewel die ~~epidemieën~~ ~~tot de~~ ~~gewijzigde~~ behoorden. — Denkt intusseken niet, dat ons vertrouwen, in eene duurzame beveiliging der Koepokken, op vooringenomenheid heeft berust! neen, ons geloof vond zijnen grond in onze eigene aantekeningen, ten jare 1837, aan de plaatselijke Geneeskundige Commissie medegedeeld; toen, op een getal van ruim 43000 gevaccineerden, slechts twee gevonden werden, die, na welgelukte vaccinatie, door de kinderpokken waren aangetast, waarvan één het offer des doods is geworden.

Het is waar, wij maakten daarbij melding van 84 kinderen, en dat getal werd, in lateren tijd, nog door anderen vermeerderd, die, *staande het beloop* der Koepokken, door de kinderk ziekte werden aangetast; doch wanneer men in aanmerking neemt, dat zulks altijd vóór den tienden dag na de inënting plaats vond; dan mag dit verschijnsel niets tegen de waarde van de Koepokken beslissen, die, haren loop naauwelijks begonnen, althans niet voleindigd hebbende, geenzins tegen de besmetting konden beveiligen; al ware het ook niet, dat men, in de meeste gevallen, mogt vooronderstellen, dat de kinderk ziekte, reeds vóór de inënting, haren zetel in het ligchaam gevestigd had, en hare vaste tijdperken moest doorloopen; terwijl men, in enkele gevallen, ondervonden heeft, dat de Koepokken haren weldadigen invloed op de kinderk ziekte ook dán nog hebben uitgeoefend, nu eens door hare kracht te verminderen, dan wederom door haren loop te verkorten.

Hoogstverblijdend en geruststellend werd dit beveiligend vermogen verder gestaafd, te midden van de versehillende epidemiën van kinderk ziekte, waarvan wij vooral die van 1817—1818, van 1822, van 1831—1832, van 1838—1839 en van 1851 mogen vermelden. — Toen van de laatste eene openbare kennisgeving, door Burgemeester en Wethouderen, was gesehied, werd er, van onze zijde, onmiddelijk eene uitnoodiging aan de HH. Stadsdoetoren en aan het Nederlandsel Israëlitisch Armbestuur gerigt; met verzoek, om van beiden eene opgave te mogen ontvangen van de personen, die door de kinderk ziekte waren]aangetast, na vroeger bij het Genootschap gevaccineerd te

zijn geworden; ten einde, uit de registers, den loop der Vaecine te kunnen nagaan en beoordeelen. Zoowel uit de ingekomen antwoorden, als uit vroegere berigten, bleek, dat, na welgeslaagde Vaecine, 21 personen de kinderziekte hadden gekregen, waarvan 4 gestorven waren; en dat er zeventien door varioloïden, (gewijzigde pokken) werden aangetast. Van de gestorvenen vond zulks plaats, éénmaal: 21 jaren, tweemaal: 17 jaren, en eens: elf jaren na de Vaecine. Overigens vonden wij van die pok-lijders opgeteekend: dat, na den afloop der Vaecine gerekend, 2 na veertien dagen, 2 na zeventien dagen, één na ééne maand die ziekte kregen, en de overigen na een tijdsverloop van drie tot veertien jaren. De varioloïden werden eens: na zes weken, eens: na zes maanden, tweemaal: na drie jaren, en het laatst: na 23 jaren, waargenomen.

Dit onbeduidend getal, zoo wel van de kinderziekte, als van de gewijzigde pokken, na de Vaecine, zal wel verwondering wekken, misschien, bij sommigen, geen geloof verdienen; — en, al twijfelt men ook niet aan het nauwkeurige van onze registers, zoo zal toch alligt de gedaachte opkomen: dat er van al de personen, aan eene van die beide ziekten lijdende, niet altijd eene behoorlijke opgaaf zal gedaan zijn, of ook, dat er eenigen kunnen bestaan, die geene geneeskundige hulp hebben ingeroepen. Wij stellen die weinige uitzonderingen evenmin tegenover het groote eijfer van alle onze Vaecinatiën, waarvan de meesten in de eerste maanden des levens worden verrigt, wel wetende, dat, van die kinderen, velen de jongelingsjaren niet hebben bereikt, en weinigen tot verderen leeftijd zullen gekomen zijn. Wij willen geene van die bedenkingen geheel ongegrond noemen; veel minder nog de gegeven getallen boven elke verdenking verheffen. Er bestaat veeleer bij mij zelve gegronde reden, om eene meer ongunstige verhouding te vermoeden; zij berust op eigene waarneming, in mijnen bijzonderen werkkring, die zich over een tijdvak van twee en veertig jaren uitstrekt, waarvan twintig, aan de armenpraktijk, als Stadsdoctor, en zeven aan de dienst in de beide Gasthuizen, tegelijk met de gewone praktijk, besteed werden. Het zal wel verontschuldiging vinden, wanneer ik aldus, ter te gemoetkoming of

toelichting, van de uitkomst bij ons Genootschap, van mijne aantekeningen, in engeren kring, te dezer gelegenheid, gebruik maak.

Het getal mijner vaeinatiën belooft 1131. Van deze heeft niemand de kinderziekte gekregen; van één mis ik volstreckte zekerheid; hij is genezen, in het midden latende, of hij pokken, dan wel varioloïden gehad heeft.

Aan gewijzigde pokken, varioloïden, kwamen 52 in behandeling; waaronder zeventien, waarvan de geregelde Koepokken door mij zelven werden waargenomen, en de overige vijfendertig, door andere kunstoefenaars ingeënt, geene zekere bewijzen van welgeslaagde vaeinatie konden geven.

Die varioloïden kwamen voor naar, den leeftijd gerekend:

onder de 5 jaren	bij	4
van 5—10	" "	9
" 10—15	" "	12
" 20—30	" "	20
" 30—40	" "	5
" 40—50	" "	2
		52

Aan kinderziekte zijn, in die jaren, 79 personen door mij behandeld; waarvan 25 gestorven zijn, en één verminkt werd.

Onder dat getal zijn er begrepen twaalf, waaronder vier gestorven zijn, waarvan gezegd werd, dat zij in hunne jeugd goede Koepokken hadden doorgestaan: en wel, na de Vaeïne, in een tijdsverloop van

16 jaren	3
20 "	1
25 "	3
26 "	2
29 "	2
48 "	1
	12

Twee waren er, onder dit getal, die beweerden, dat zij de kinderziekte ten tweede male doorstonden, na een tusschentijd van elf en van zestien jaren.

Eén voorbeeld van varioloïden, op het 44ste jaar na kinderziekte, is mij bekend geworden.

Wat de *Revaccinatie* betreft: hoezeer tot hare tegenstanders behoorende, vond ik mij somwijlen verpligt, om haar in het werk te stellen; overtuigd zijnde, dat zij op mijne weigering toeh door anderen zou worden gedaan, en mij alzo eene waarneming, waarop ik veel prijs stelde, zou kunnen ontgaan. Ik deed haar 63 maal; na wel geslaagde Koepokken:

met goed gevolg: eenmaal na 15 jaren
 " " 17 "
 " " 23 "

zonder eenig gevolg: 46 maal, waarvan 21 keeren tusschen het 18^e en 30^e levensjaar; en 14 maal, dat er valsehe Koepokken ontstonden, tussehen het 14^e en 40^e levensjaar. Dertien reizen, eindelijk, is de *Revaccinatie* beproefd bij personen, waar de Koepokinënting, op jeugdigen leeftijd gedaan, door eene huidziekte werd gestoord; en zulks driemaal, met gelukkig gevolg, op het 10^e, 22^e en 33^e jaar, en tienmaal, dat er valsehe Koepokken te voorschijn kwamen.

Ziet daar, M. H.! eenige en wel de meest belangrijke punten uit de geschiedenis van ons Genootschap. Eene algemeene verspreiding der Vaecine maar niet minder eene bestendige zorg, om de ware Koepokken te behouden, was ons tweeledig doel; wij vertrouwen, dat onze pogingen daaraan hebben beantwoord.

Vijftig jaren alzo, aan eenen arbeid van ruimen omvang besteed, zijn te gewigtig, om niet aan eenige leering en waarsehewing te denken, welke die geschiedenis oplevert: wij mogen ze niet met stilzwijgen voorbijgaan, — vergunt mij, er eenige oogenblikken bij te verwijlen.

Wanneer wij onze aandacht vestigen op de wijze van beheer en uitvoering van onzen arbeid, dan schijnt zij ons toe eenige aanbeveling en navolging te verdienen, om eene gewigtige zaak, met orde en naauwkeurigheid, daarbij tijd en moeite sparende, tot een gewenseht einde te kunnen brengen. Wanneer wij dan letten op onze verdeling in Direeteuren, Werkende en Contribuërende leden van het Genootschap, mogén wij ons leedwezen niet verbergen, dat de laatsten een gering getal van slechts

139 uitmaken, en onzen wensch niet onderdrukken, dat een ieder zich, met ernst, er op toelegge, om bij velen den lust op te wekken tot het medewerken aan den bloei van eene Instelling, voorzeker niet minder, dan zoovele andere, het offer der menschenliefde overwaardig. Het was toch eene treurige noodzakelijkheid, om, door gebrek aan geld, een middel te moeten opgeven, waardoor de Koepokinënting, in de laatste jaren, eene zoo aanmerkelijke uitbreiding verkregen had; en eene niet minder smartelijke ondervinding, dat, nu reeds, in weinige maanden tijds, eene aanzienlijke vermindering van ingeënté voorwerpen gevonden wordt. Het is eene moeilijke zaak, om, voor eenen omslagtigen arbeid, slechts een karig loon te kunnen geven; terwijl, van eene naauwkeurige waarneming, het wetenschappelijk nut onzer Instelling en de zekerheid voor de ingeënté voorwerpen, in hooge mate, afhangt. Het is, bij eene Instelling als de onze, meer dan bedroevend, vrouwen en kinderen in eene plaats te moeten verzamelen, waar, bij gebrek aan ruimte en lucht, zich veel vereenigt, wat haar schade kan toebrengen, en, in tijden van algemeene ziekten, welligt aanleiding te geven tot besmetting van allerlei aard. Het blijft, bij de herhaalde teleurstelling, om genoegzamen bijstand en ondersteuning bij het Stadsbestuur te kunnen erlangen, al is die weigering ook geboren uit verschil van meening, of door gebrek aan middelen, gebiedend gevorderd, toch een billijk verlangen, dat er eenmaal een tijdstip moge komen, waarin uit eigene middelen, door de liefdadigheid te zamen gebragt, in alle de bestaande behoefte naar den eisch zal kunnen worden voorzien!

Mogt er iemand gevonden worden, die in den waan verkeert, dat er een wezenlijk verschil tussehen Directeuren en Werkende leden bestaat, dat de eersten eene zekere heerschappij over de laatsten uitoefenen; *gene* uitsluitend met het bestuur, *deze* alléén met het werk worden belast; hij zou zich, ten onregte, een denkbeeld hebben gevormd, geheel in strijd met de heilzame bedoelingen van ons Genootschap. Veelomvattend moesten de werkzaamheden worden, aan onze Instelling verbonden, wanneer zij aan de verwachting en billijke wenschen zouden beant-

woorden. Van geldelijk en huishoudelijk beheer mogten zij wel ~~verschoond worden~~, die, soms met vele bezigheden overladen, ten dienste der maatschappij, geene meesters van hunnen tijd zijn, en aan het wetenschappelijk gedeelte hunne zorg moesten toewijden. Dat het nimmer aan een juist en verstandig beheer van onze stoffelijke belangen ontbroken heeft, moet dankbaar worden erkend; en de bepaling van een niet te beperkt getal geneeskundigen, als een wijze en nuttige maatregel, worden beshouwd, hetzij men het oog vestigt op de dikwerf noodzakelijke plaatsvervanging, of wel op den wetenschappelijken arbeid, wanneer er beraadslaging en beslissing van zaken gevorderd wordt.

Dat er, in den eersten tijd, bij eene nieuwe en geheel onbekende Instelling, tot de betrekking van Direeteuren, mannen werden gekozen, die, uit hoofde van jaren en langdurige ondervinding, eene meerdere kennis in de Geneeskunde hadden verkregen, zal welligt minder bevreemden, dan dat nog, in lateren tijd, de scheiding tussehen Direeteuren en Werkende leden is blijven bestaan. Doch men zal van deze bevreemding toeh eenigermate terugkomen, wanneer men in overweging neemt, dat verre de meesten, zoowel artsen als heelmeesters, bij het begin hunner loopbaan, dikwerf geene Koepokken hebben gezien, en alzoo, door hunne betrekking tot het Genootschap, in de gelegenheid worden gesteld, om, onder het oog en onder de leiding van meer geöefenden, bekend te worden met alle die wijzigingen in den vorm, in het voorkomen en in het beloop der Koepokken, welke soms van den leeftijd, van de meerdere individuële ontwikkeling, van de eigene gesteldheid en kleur der huid, en van andere omstandigheden afhangen, zonder daarom de waarde der pokken in het minst te benadeelen.

Zal men niet moeten toestemmen, dat men langs dien weg een middel meende gevonden te hebben, om over den ijver, de belangstelling en andere belangrijke hoedanigheden van jongere kunstbroeders een billijk oordeel te kunnen vellen, die zieh reeds van elders, door wetenschappelijke verdienste, de benoeming tot Werkend lid hadden waardig gemaakt, en later bij

eene openstaande plaats, ook met het volste vertrouwen, in het Bestuur worden opgenomen? Ja, wij mogen er ons in verheugen, dat het smartelijke van zoo menig verlies, als wij moesten ondervinden, op deze wijze, eene aanmerkelijke verzachting en herstelling verkregen heeft.

Doch beantwoordt deze reden eenigermate de vraag, waarom de Werkende leden van de bemoeijingen des Bestuurs ont-heven zijn? zij vindt eene nadere toelichting in het groot aantal Bestuurders, welke tot de wekelijksehe zittingen gevorderd worden, en van sommigen, tot een ander gedeelte van het beheer geroepen; welk getal nog vermeerderd is door eenigen, vroeger met dezelfde dienst belast, doch daaruit, om bijzondere redenen, op eigen verzoek, outslagen en met den naam van Honorair Directeur bekleed, maar nog altijd gereed, om het Genootschap, met hunne kennis en ondervinding, te ondersteunen; waarvan zij, in vele vergaderingen des Bestuurs, de belangrijkste bewijzen hebben geleverd. Om die reden worden, in die bijeenkomsten, de belangen van het Genootschap door een genoegzaam aantal van Bestuurders vertegenwoordigd; bij te talrijke vergaderingen ontbreken echter wel eens openhartigheid en bescheidenheid bij het beraadslagen, of spoed en eensgezindheid bij het uitvoeren van het beslotene.

Bepalen wij ons verder bij de geringe hulp en medewerking, welke het Genootschap ondervonden heeft, dan vraagt men al ligt: van waar die geringe belangstelling? Wilde men tot hare oorzaak opklimmen; hoeveel gevaar bestaat er niet voor een verkeerd oordeel, en het uitspreken van een liefdeloos vonnis over anderen. Trachten wij liever die klip der dwaling te vermijden, en, ernstig en naauwgezet, de wegen op te sporen, langs welke zoo vele Maatschappijën en Instellingen van weldadigheid eenen meerderen bloei dan de onze hebben bereikt, of tot eene stoffelijken welvaart gekomen zijn, waardoor hare plannen ten uitvoer gebragt, en somwijlen aanmerkelijk werden uitgebreid.

Ééne reden, intussehen, voor die mindere ondersteuning, ons ten deel gevallen, mogen wij niet met stilzwijgen voorbijgaan: Velen toeh, der Koepokinënting niet vijandig, haar veeleer toegedaan, zijn van meening, dat het Genootschap geene, of al-

thans niet *die* middelen, had behooren te beproeven, waarvan het zich, in de laatste jaren, tot de uitbreiding van zijne werkzaamheid, bediend heeft; en nu de uitkomst ten voordeele van die handelingen besliste, blijft dit beginsel niettemin zijne bestrijders behouden. Wij vergunnen de vrijheid, om zóó te denken, aan een ieder, die te weinig met den behoeftige bekend is, om te weten, dat zijn offer aan *tijd*, met verlies van *geld* gepaard gaat: wij willen, met anderen, den naam van *schadeloosstelling* zelfs voor dien van *belooning* verwisselen; om dat het niet zoo vreemd of onbehoorlijk is, dat goede daden in de maatschappij beloond worden; maar wij, die, helaas! nog veel te dikwerf, het beeld der schrikkelijke kinderziekte moeten aanschouwen — wij, die onze verpligting gevoelen, om onschuldige kinderen niet voor de dwaasheid of achteloosheid hunner ouders te laten boeten — wij mogen geene geoorloofde middelen verwaarloozen, welke ons ten dienste staan, om eene kwaal te voorkomen, waarvan de bestrijding zoo dikwerf boven onze krachten gelegen is!

En nu de meest belangrijke vraag! Verdienen de Koepokken, als voorbehoedmiddel tegen de kinderziekte, nog altijd ons volkomen vertrouwen? Wat behoeven wij naar woorden te zoeken, waar Vijftig jaren spreken! Wat zeg ik, vijftig jaren? Had de onsterfelijke JENNER, eenen HARVEY gelijk, niet reeds gedurende het vierde van eene eeuw zijne waarneming getoetst; zijne proeven in het werk gesteld, vlijtig herhaald en ernstig overwogen, toen hij zijne uitvinding der wereld bekend maakte? Heeft Engeland alléén, of ook niet geheel Europa en andere werelddeelen zich van dit middel bediend? of staat ons Genootschap als een éénig bewijs voor hare waarde, ons ter beslissing, ten dienst? En toch wij verheugen ons, dat ook onze Instelling geene geringe bijdrage voor het beveiligend vermogen der Koepokken geschonken heeft!

Eene te hoog gespannen verwachting moge zich van haar, meer dan van de kinderziekte zelve, hebben voorgesteld, die, volgens het getuigenis van geloofwaardige mannen, toch ook ten tweedemale bij één en denzelfden mensch kan voorkomen;

het verzwakken der Koepokken, van kind op kind, overgebracht, is eene vooronderstelling, door ons Genootschap niet bevestigd; hare vernieuwing, door terugbrenging op het rund, heeft geene voordeelen opgeleverd; het vershijnen van valsehe Koepokken, uit de echte geboren, is reeds in den eersten tijd waargenomen; — het optreden van kinderziekte, na welgeslaagde Vaccine, is uitermate zeldzaam; — dat van gewijzigde pokken, hoewel meer gemeenzaam, is verre van algemeen; — de vatbaarheid voor de eene of voor de andere ziektevorm is aan geene vaste tijdperken gebonden, en ontstaat, als bij uitzondering, nu eens op korten afstand, dan wederom na verloop van jaren; — de *Revaccinatie*, geene nieuwe uitvinding, reeds door JENNER beproefd en beschreven, mislukt in de meeste gevallen, geeft dikwerf valsehe Koepokken, en slaagt slechts bij weinige voorwerpen; maar het beveiligend vermogen van eene welgeslaagde Vaccine duurt, in den regel, voort gedurende het gansche leven, en betoont zijne waarde te midden van vele opvolgende epidemiën van kinderziekte: — zóó spreekt onze geschiedenis.

De geschiedenis van ons Genootschap, zij heeft U herinnerd aan het verheven doel, aan de middelen, om er toe te geraken, aan eene gezegende uitkomst. Het was goed, dat wij dezen dag niet met stilzwijgen lieten voorbijgaan; het is een feestdag, waarop het hart ons blijmoedig klopt van vreugde en van dankbaarheid!

Of zouden wij het kunnen vergeten, wat wij aan U verschuldigd zijn, die van den aanvang onzer stichting, of althans gedurende eene reeks van jaren, door uwe jaarlijksche giften, ons in staat hebt gesteld, om onzen arbeid te beginnen en voort te zetten; of uwe liefde op minderen prijs stellen, die, in lateren tijd, uwen bijstand niet hebt terug gehouden, toen eene nieuwe poging ter vermeerderde deelneming aan de Koepokinënting werd beproefd, en ons die hulp nog wilt blijven verleenēn, ofsehoon wij genoodzaakt worden, om, althans voor eene wijle tijds, dien maatregel op te geven, waardoor zulke heilrijke gevolgen verkregen zijn? Met te meerder eerbied slaan wij het oog op een ieder uwer, die de mildadige hand voor

ons ontsloten houdt, nu Gij, gering in getal, als bijzonder uitstekende in liefde, boven anderen moogt genoemd en geprezen worden! — Moge het U nimmer aan de middelen ontbreken, om aan de inspraak van uw hart te kunnen blijven voldoen; mogen ze rijkelijk worden vermeerderd ten goede, en meer dan onzen dank, uw eigen gevoel U de aangenaamste vruchten schenken van uwe mildadigheid! Wij erkennen het, met ongeveinsde dankbaarheid, dat, buiten uwe gaven, eene milde gift, ons, telken jare, door het Bestuur dezer Stad geschonken, veel heeft toegebracht, om in onze behoefte te kunnen voorzien, en dit Genootschap voor eenen vroegtijdigen val heeft behoed; maar onze vurige wenschen strekken echter daar henen, dat uw lofflijk voorbeeld ter navolging aan anderen moge verstreken; opdat wij eenmaal in staat konden komen, om aan de armen eene betere verblijfplaats en eene meer gemakkelijke hulp te verschaffen; uit eigene middelen in onze behoeften te kunnen voorzien; en het werk, uit liefde geboren, door belangelooze zucht voor het heil der maatschappij in stand gehouden en uitgebreid, voort te zetten en vruchtbaar te maken, door de hand der mildadigheid gesteund en geholpen!

Zou het niet eene te groote zedigheid verraden, wanneer ik, op dezen dag, het stilzwijgen bewaarde, over de belangrijke diensten, welke het Genootschap van U, geachte Medeleden, die met de werkzaamheden belast zijt, ontvangen heeft en nog telkens blijft ontvangen? Niet de eene betrekking wil ik boven de andere verheffen; geenen hooger rang of aanzien aan dezen of genen verleen, of, met eenen bijzonderen naam, eene bijzondere eere verbinden; dit alléén moet ik vermelden, dat het leiden en besturen van ons Genootschap, de aangenaamste en gemakkelijkste taak, boven anderen, mag genoemd worden; omdat niemand uwer tot orde, niemand uwer tot werkzaamheid, niemand tot het betrachten van zijnen plicht opwekking behoefde. Liefde voor maatschappelijk geluk was het doel; door onderlinge overeenstemming werden de bezwaren uit den weg geruimd, en door gemeenschappelijken arbeid het doel bevorderd en tot stand gebracht. Daarvoor mogen en moeten wij elkander dankzeggen, dat wij, geleid en bestuurd door een en

hetzelfde beginsel, www.libtoek.com/en elkander onderlinge trouw en hulp hebben bewezen: daarvoor breng ik, zonder verdere lofspraak, U allen mijne ongeveinsde hulde van erkentenis toe.

Het was voor ons allen, M. T.! een gewigtige dag in ons leven; maar bijzonder belangrijk voor U, Hooggeachte VROLIK! den eenigen Medeoprichter van ons Genootschap, die in het leven gespaard werd, den getrouwen Medearbeider tot op den tegenwoordigen oogenblik. Wel zoekt uw oog te vergeefseh naar de vrienden van uwe jeugd en naar anderen uit lateren leeftijd. Maar hoe velen onzer tellen niet de ledige plaatsen van hen, waarmede zij door de heilige banden der vriendschap, of door nog teêrdere en sterkere betrekking verbonden waren; — doch daarnevens staan ook zoo vele zegeningen en gelukkige uitkomsten opgeteekend, waarvan de tegenwoordige dag de aangename en dankbare herinnering voor uwen en voor onzen geest heeft opgewekt. Ons werd het vergund, dat talrijk verlies voor U, naar vermogen, te vergoeden; dat wij bij U als uwe vrienden werden opgenomen, daarvoor staat uwe bestendige genegenheid ons borg; van haar zou ik vele bewijzen kunnen bijbrengen, ofsehoon ik slechts één, ten voorbeeld, uitkies: Getuigde het niet de dag van uw Jubilé, toen ook wij, met de hartelijkste liefde, onder uwe feestgenooten werden opgenomen, het offer van onzen dank uwe vreugde verhoogde, en de zilveren eerepenning, met uw beeld versierd, aan het Genootschap, door uwe zonen, werd geschonken, om daar, als een bewijs van onze trouwe vriendschap, tot een duurzaam aandenken, te worden bewaard! Wie onzer gevoelt het niet, dat deze onze Vijftigjarige feestviering, door uwe tegenwoordigheid, eene zeldzame en hooge waarde verkregen heeft.

Eene hooggestemde en daardoor beshamende rede tot U te rigten zij verre van mijne lippen! maar dank mogen zij U toebrengen, uit het hart opgeweld, door de waarheid ingegeven, voor uwen onvermoeiden arbeid, in de eerste jaren van het Genootschap, aan den dagelijkse werkkring geschonken; voor het licht, aan uwe kennis en geleerdheid ontleend, waarmede Gij onzen maatschappelijke arbeid hebt geleid; voor uwe voorzigtigheid, waarmede

gij onze proefnemingen hebt bestuurd; voor uwe standvastigheid, waarmede gij onzen moed hebt geschraagd; voor uwe getrouwe hulpvaardigheid, waarmede gij onze belangen, ten allen tijde, en onder alle omstandigheden, hebt voorgestaan en geholpen. Gij voorzeker wel het meest, maar ook wij allen verheugen ons, dat Gij, na meer dan veertig jaren tijds, geen woord behoeft te ontnemen aan eene lofspraak, bij dit Genootschap. aan de koepok-inënting toegewijd. Met U, danken wij den wijzen Schepper voor dit geschenk van Zijne vaderlijke goedheid en zorg voor het menschelijk geslacht; ja, wij vinden, in het behouden en meer en meer verspreiden van die weldaad, in den rijken zegen, ook aan ons Genootschap, geschonken, de treffende uitspraak bevestigd: „Indien dit voornemen, of dit werk uit menschen is, zoo zal het verbroken worden. Maar indien het uit God is, kunt gij het *niet* verbreken.”

Kom, geliefde Nederlandsche Dichter! Wij gevoelen de behoefte aan eene gepaste opwekking tot dankbare vreugde bij het einde van dezen feestdag. Kom, laat de klank van uwe welgestemde lier het woord van den spreker vervangen!

De zon verspreidt haar heldre glansen,
Begroet door 't vrolijk ochtenduur;
Zij sehittert, wolkloos, op 't azuur
Van 's hemels ongemeten transen;
Natuur ontwaakt, Natuur geniet;
Zij spreidt haar schoon langs beemd en vliet,
En alles ademt vreugd en leven,
In veld en woud, in dal en dreven;
De schepping stelt haar pracht ten toon;
Gezeteld op een bloementroon,
Lonkt zij het sehepsel vriendlijk tegen,
Begiftigt de aarde met haar zegen,
Haar rijkdom en onwelkbaar schoon.

Maar de avond valt; langs beek en stroomen,
Wordt, als de zon in 't Westen zinkt,
In 't wieglend loof van struik en boomen,
Voor 't laatst, een sehemershijn vernomen
Van 't licht, dat aan de kimmen blinkt.
De dag verdween en de avond nadert;
Het koeltje ridselt door 't gebladert',
Terwijl de daauw de velden kust;
En dan, als, in die oogenblikken,
De sehopping zich ter rust gaat schikken,
Hoe zoet, hoe zalig is die rust!

Maar rust? ... De schepping moog' haar smaken
 En deelen 't erfgoed, dat zij biedt;
 Natuur moog' naar het rustuur haken,
 De mensch alléén — hij vindt haar niet,
 Waar niets dan leed en kommer naken.
 Wat baat geeft hem dat praalvertoon
 Der schepping; 't licht aan 's hemels tinnen?
 Hij sluit den blik voor al dat schoon,
 't Is duister in zijn sombre woon;
 Dáár trad een aaklig schrikbeeld binnen!

Helaas! wat zegt, voor 't droef gemoed,
 Die zoete en kalme rust dáárbuiten,
 Als 't hart de bangste zorgen voedt,
 En niets den kommer uit kan sluiten,
 Noeh de onrust, die dáárbinnen woedt?
 Maar onrust? ... neen, 't is meer: 't is lijden,
 't Is foltring, waar de ziel bij treurt,
 't Is angst, die 't zuchtend hart verscheurt,
 't Is martling, onder 't vruchtloos strijden!

Weêr zit sehier elk gezin in nood;
 Een sehrikbre landplaag waart in 't ronde;
 Verdelging draagt zij in haar schoot;
 Wreeddaardig slaat zij wond op wonde,
 En wie zij neêrwerpt op de sponde,
 Wijdt ze ook als offer van den dood.
 Eerst sluipt zij, als een loos verrader,
 Bewust dat niets haar kan weêrstaan,
 Haar uitgekozen offers nader,
 En dan grijpt zij ze plotsling aan.
 Op eens treedt ons het spook voor de oogen,
 Het heeft het vrees'lijk zwaard getogen
 En dreigt, gereed om toe te slaan!

Dwong zij slechts, nooit gezind te spareu,
 Alleen haar tol der grijsheid af,
 Die, bukkende onder 't wigt der jaren,
 Den blik gevestigd houdt op 't graf!
 Ach! trof haar pijl slechts hem het harte,

Die, wats van alle levensvreugd

En zwoegende onder 't juk der smarte,
Niets kent wat andren 't hart verheugt!
Maar neen; waar men haar tred hoort naderen,
Blaast zij haar smetstof liefst in de aderen
Der prille en onbezorgde jeugd!

Wie kan de duizende offers tellen
Meêdoogloos door haar omgebragt?
Wie weegt al 't wee, dat ze ons geslaecht
Berokkend heeft en nog blijft spellen?
Haar komst wordt nooit vooraf gemeld;
Zij schrikt de dorpen op en steden,
Waar ze onverwaecht hare offers velt.
Maar tranen, zuchten en gebeden,
Vergeefs zijn ze oog en hart ontveld!

Staakt, treurende ouders! staakt dat klagen!
't Verbiddt geen dwingland, wreed en straf;
Hij komt uw kroost als offer vragen,
En scheurt den wellust van uw dagen,
Meêdoogloos, van uw boezem af,
Om 't dierbaarst pand naar 't graf te dragen.

Het is vergeefseh gezueht, getreurd,
o Jongling! bij die vege sponde;
Dáár vloeit geen balsem voor de woude,
Die u 't gevoelvol hart verseheurt.
Zij, wie ge uw liefde hadt bezworen,
Die daarvoor woord en trouw u schonk,
De dierbre, door u uitverkoren,
Wier oog van reine weêrmin blonk,
Ze is, voor altijd, voor u verloren;
Welhaast slaakt zij de laatste klagt,
En op uw proefweg daalt de nacht!

Natuur! verberg voor ons den luister
Door u, zoo mild, in 't rond gespreid!
Hul u in schrikverwekkend duister,
Als beeld van 't lot, dat ons verbeidt!

Staak, Filoude! staak uw zaugen
 Dáár, waar, op bleekbestorven wangen,
 De traan van smart en weemoed blinkt!
 Dooft, starren! dooft uw flonkerlichten,
 Waar 't hart de laatste hoop ziet zwiechten,
 En 's levens vreugde in 't niet verzinkt!

Zie! door geene aardsche magt te teugelen,
 Rukt de engel der verdelging voort;
 Hij draagt de smetstof op zijn vleugelen
 En strooit ze in 't rond van oord tot oord.
 De dood waart om, langs markt en straten:
 De rust heeft huis en hof verlaten;
 De vreugd verkeert in 't bangst gewezen.
 Wie kan, bij 't woeden van die plagen,
 Het lijdend menschedom troosten, schragen?
 Wie kan het redden?... God alléén!

En Hij, die Is, heeft troost en hulp geschonken;
 Hij heeft gered; het leed is doorgestaan;
 Dáár, waar geen straal van licht was doorgeblonken,
 Brak, op Zijn wenk, de schoonste morgen aan.
 't: „Niet verder!” sprak het eenwig Alvermogen,
 En zie, 't werd licht voor JENNER's scherpziende oogen!

Britannia! het moge uw hoogmoed streelen,
 Dat u de staf der waatren is vertrouwd;
 Verhef u op die trotsche zeekasteelen,
 Door volk bij volk, op d' oceaán, aanschouwd!
 Uw standert prale in 't licht der avondlanden,
 In 't ijs der Pool en aan Goleonda's stranden!

Uw NELSON zie zijn roem ten top verheven,
 Waar 't stroomend bloed Egypte's waatren verwt;
 Vereer den Held, die voor uwe eer mogt leven,
 Uw luister schraagt en overwinnend sterft!
 Sint Paulus doe zijn naam in 't marmer pralen,
 En tuige van zijn moed en zegepralen!

Wat zegt die roem, gestaafd door 's Lands historie,
 Die heldendengd, die voor geen weêrstand zwiecht?
 De schatting, mild gebragt aan krijgsviktorie,
 Weegt, op de schaal der menscheid, veel te ligt.
 Een hogere eer wacht hem, die 't menschlijk lijden
 En 't leed der aard kloekmoedig durft bestrijden.

Zij werd uw deel, o JENNER!... Diep bewogen
 Met al de smart, die 't zuchtend menschdom draagt,
 Roept gij de kunst ter hulp; maar onvermogen
 Is 't wat ze u biedt, waar Gij haar bijstand vraagt.
 En wat ze U biedt, waar Ge op haar hulp blijft wachten,
 Het kan alleen de smart der kwaal verzachten.

En toch, niets kan de reine zucht verdooven,
 Die U bestuurt op 't spoor van liefde en pligt.
 En zie!... daar schiet, op eens, een straal van boven;
 Door Hooger Geest wordt thans uw geest verlicht.
 Uw oog verheldert zich; Gij ziet de waarheid;
 Natuur vertoont haar U in al haar klaarheid.

Gij ziet... Gij peinst... 't aanschouwen leidt tot denken...
 Die landmaagd dáár... Zij bleef van 't wee bevrijd!...
 Heil U!... haast zal het rund U 't wapen schenken,
 Waarmeê uw hand de landplaag fier bestrijdt.
 Gij wenkt: Natuur wordt met de kunst verbonden,
 En Gij, Gij juicht: „Ik heb mijn doel gevonden!”

Wat heilgeschenk werd ons door God gegeven
 In de eedle gift, dien JENNER 't menschdom schonk!
 Geen schrik des doods waart meer door veld en dreven;
 Het danklied rijst waar eens de treurtoon klonk.
 Millioenen zijn gered, en, waar zij danken,
 Zweeft JENNER's naam in Godgewijde klanken.

Wie durft de gift, die de Almagt schonk, miskennen,
 Te dwaas dan dat zijn oog Gods vinger ziet?
 Wie durft de hoogste Liefde in 't aanzigt schemmen,

Ja, smaden, wat de Algoede 't schepfel biedt:
 De dweepzucht kan alleen zoo spoorloos dwalen,
 En nacht zien in den glans der zonnestralen.

't vertroostend licht, waarop wij vrolijk staren,
 Verreco ook hier, trots waan en onverstand;
 Weldadig blonk het hier, sinds vijftig jaren,
 Ons Volk tot heil, tot roem van 't Vaderland.
 't Straalde onbewolkt aan IJ en Amstelstroomen;
 Juicht, Broeders! juicht! het feestuur is gekomen.

't Geschiedblad blijft den roem bewaren
 Van hen, wier hand ons 't voetspoor wees
 En 't standpunt, waar, voor vijftig jaren,
 De grondslag van de Stichting rees,
 Bewaakt door trouwe priesterseharen.
 De vrucht, op vreemden grond geplukt,
 Wierp zaden af, die, hier aan de aarde
 Vertrouwd, ontkiemden, rijk in waarde,
 Als loon op 't werk, zoo wel gelukt.
 U zij de hulde en dank, o Braven!
 Wier arbeid glansrijk werd gekroond;
 De Algoedheid schonk U rijke gaven;
 Gij hebt die gift U waard betoond.

Wie kon, in vroeger eeuw, voorspellen,
 Die nooit gedachte wisselkeer?
 De dood mogt minder offers tellen,
 't Getal geredden klom al meer.
 Wat vroeger angst en sidring baarde
 Verdween, allengs, in 't wijd verschiet,
 En wat ten selrik was voor heel de aarde,
 Waarop het oog vertwijffend staarde,
 - 't Ontrustte thans den stervling niet.
 De hoop deed weêr haar straalkrans gloren,
 't Bedreigde leven werd bewaard,
 De schoonheid, onverzwakt, gespaard,
 De vreugde, in huis en hart, herboren.

www.libtoog.com.cn
 De landplaaag help, in 't bang weleer,
 Den dood zijn treurige oogsten zaanlen;
 Maar, in de breede rij der sehaamlen,
 Wierp zij ontelbare offers neêr.
 Gij, Broeders! ziet dat duldloos lijden,
 Door nood en armoê dubbel zwaar,
 En gaat het dreigende gevaar,
 Waar 't zieh vertoont, vol moed bestrijden;
 De smetstof zelfs wordt, in uw hand,
 Het middel tot behoud van 't leven,
 Weleer aan 't wis verderf verpand,
 En 't gapend graf ten prooi gegeven.

De rijke loone uw dienst met goud,
 En moge uw naam met eerbied noemen;
 Uw trouwe zorg, uw kennis roemen,
 Waar hij, in nood, zijn hoop op bouwt;
 Maar de arme, die met zwakke klanken,
 Naast God, het leven U mag danken,
 Wat rest hem, dan een dankbre traan?
 Gij ziet dien traan zijn oog ontvloeijen,
 Gij voelt uw borst van wellust gloeijen,
 't Hart van de reinste blijdschap slaan.

Thans, Broeders! klopt, met sneller slagen,
 Dat hart, en juicht Gij, blij van geest,
 Nu Gij den morgenstond zaagt dagen,
 Die allen opriep tot dit Feest.
 Thans moog' zieh dank aan vreugde paren,
 Ter eer van HEM, die, vijftig jaren,
 Uw Stiechting in bescherming nam;
 Die haar, wat wisslen mogt op aarde,
 Wat ramp de tijd en 't lot hier baarde,
 Ten roem deed zijn voor Amsterdam.

De menschenliefde kroonde ons pogen,
 't Staat daar, in glansend licht gehuld;
 Het hart, met 's naasten leed bewogen,
 Het ziet zijn schoonste hoop vervuld.

www.libgen.org
 Onze arbeid zal, in later dagen,
 Voor 't makroost rijke vruchten dragen
 Van liefde en dank, van vreugde en lof;
 Dan vinde een rijkbegaafde zanger,
 Van Febus heilig dichtvuur zwanger,
 Voor hooger feestlied schooner stof!

Maar wat geen dichter ooit kan malen,
 Is 't eeuwig heil, de onstoorbre vreugd,
 Die eenmaal U in 't oog zal stralen,
 Wier boezem klopt voor liefde en deugd.
 Die vreugd verbeidt U, Eedlen, Braven!
 Zij wacht U, boven 't stof der graven,
 Uw menschenmin, uw trouw ten loon;
 Haar voorsmaak moge uw deel hier wezen,
 Het vol genot wacht U, na dezen,
 In 't licht, dat afstraalt van Gods troon.

o-w-46601a-006-05

GEDRUKT BIJ M. J. PORTIELJE.